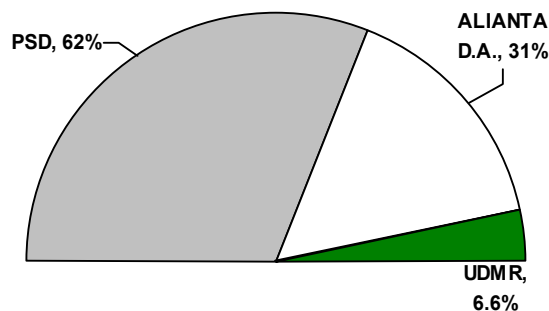

NU VĂ JUCAȚI CU SISTEMUL DE VOT

un avertisment de la Societatea Academică din România (SAR)

- √ Dacă s-ar adopta propunerea PSD de vot uninominal majoritar, cu doar 42% din voturi, PSD ar câștiga 62% din voturile în Senat.
- √ Alianța PNL-PD ar supraviețui doar dacă ar avea liste comune, dar ar ajunge exact la jumătate din ponderea PSD.
- √ Partidele fără concentrare majoritară în circumscripții, deci partidele care nu obțin decât locul doi în orice circumscripție, urbană, rurală sau într-o anumite regiune nu ar intra deloc în Parlament.
- √ Partidul România Mare dacă rămâne pe poziția actuală, nr. 3 în toate circumscripțiile, nu ar obține nici un mandat în Senat.
- √ UDMR ar reuși să câștige unde are majoritatea, Covasna, Harghita, parțial Tg Mureș și Satu-Mare, în rest voturile pentru ei s-ar pierde. La fel s-ar pierde voturile românilor din Covasna-Harghita.
- √ SAR a presupus existența a doua circumscripții în fiecare județ, una pe reședința de județ și cealaltă pe restul la un Senat de 90 de mandate din care Bucureștiul ar avea opt.
- √ Dar cum circumscripțiile uninominale nu există, ci trebuie create de acum înainte, cine le crează are un mare avantaj, pentru că poate desena majorități electorale după bunul plac.
- √ Singurul câștig ar fi eliminarea PRM din Parlament, dar acest câștig nu merită riscurile asumate și debalansarea completă a sistemului politic.

Structura Senatului cu sistemul uninominal propus

Alte rapoarte asupra guvernării produse de SAR, studii de politici publice și opinie publică, precum și revista de științe politice PolSci se pot găsi la www.sar.org.ro

Există la ora actuală mai multe propuneri de modificare ale sistemului electoral, ba chiar două pachete de propuneri electorale supranumite „coduri”. În materialul de față nu o să discutăm toate propunerile făcute în cele două coduri, sînt prea multe și în majoritatea lor neesențiale. Fie că s-ar face, fie că nu s-ar face, în viața noastră politică nu s-ar schimba nimic important. Ce ne preocupă astăzi nu este deci cum să rezolvăm problemele sistemului nostru politic, care țin de altfel de registrul informal, nu de cel formal, adică nu de legi și regulamente, ci de probleme structurale, sociale și de comportament, comune în mare măsură întregului spațiu post-comunist. A existat o mare ocazie de a reforma sistemul politic românesc, reforma Constituției, care însă nu a fost folosită aproape deloc. **Important acum este să nu creăm probleme noi printr-o intervenție păgubitoare, încercînd să rezolvăm unele vechi care au fost însă prost diagnosticate și analizate.**

Care e problema pe care o vor rezolvată adepții votului uninominal, principala propunere a celor două coduri, fie că este pur sau mixt? Calitatea clasei noastre politice. Sîntem de acord că nu avem o clasă politică de nivel european. Dar e sigur că dacă am alege-o direct și nu pe liste calitatea ei ar crește? Alegem direct primarii în România. Sînt ei mai puțin corupți decît parlamentarii? 12% dintre parlamentari au trecut de la un partid la altul din 2000 încoace, viciînd astfel mandatul electoral primit; dar din primari au migrat la alt partid mai mult de jumătate! Din cauză că și-au schimbat convingerile politice, sau din alte motive mai pămîntene? Iată că votul direct dat candidatului, prin mandatul mai liber față de disciplina de partid, favorizează, nu diminuează, corupția politică.

Să presupunem că, fie prin vot uninominal pur sau mixt, fie prin vot preferențial, sa va da electoratului ocazia să voteze un om, nu o listă. La ce va folosi asta, cîtă vreme Camera Deputaților nu vrea, spre deosebire de Congresul american, să facă public felul cum votează un parlamentar? Fie prin folosirea abuzivă a votului secret, care nu își mai are demult rostul, fie din lipsă de răspundere și neînțelegerea felului în care funcționează răspunderea politică într-o democrație, Camera nu contabilizează nicăieri voturile pe parlamentari. Dacă mîine îl alegem pe X uninominal în Cameră, viața lui parlamentară va rămîne o taină. A votat X cum ne-a promis în campanie? Nu vom ști, sau ne vom baza doar pe cuvîntul lui. La fel este și azi, deci nu se va schimba nimic.

Reiese din acestea faptul de cea mai mare importanță pentru reforma politică sau orice fel de reformă: că dacă nu ai politicieni responsabili și partide politice care să încurajeze responsabilitatea și corectitudinea, nu mercenariatul și corupția, nici un fel de reformă formală a regulilor jocului nu poate schimba mare lucru. Nu votul pe liste previne electoratul să sancționeze corupția candidaților: primari notoriu de corupți au fost realeși fără probleme. Dacă nici publicul, nici oamenii politici nu consideră că elementul moral e cel mai important nu există lege pe lume care să curețe viața politică a unei țări, ea va rămîne iremediabil coruptă și mizerabilă.

Să examinăm rezultatele unei simulări recente a rezultatelor unui sistem uninominal majoritar, realizată de SAR pe baza rezultatelor megasondajului CURS reprezentativ pe județe din noiembrie 2003, care se regăsesc în tabelul de mai jos. Am aplicat simularea pe un Senat format din 90 de locuri, din care opt pentru București, asta însemnînd două mandate de județ. Asta înseamnă 2 circumscripții uninominale pe județ, una reședința de județ, cealaltă restul județului. Această împărțire era singura logică în absența unui proiect clar de creare a

circumscripțiilor uninominale, mai ales că, în practică, partidul majoritar e adesea altul în orașe mai mari, deci reședințe de județ, față de restul județului. Deși acest exercițiu e orientativ, în practică cine desenează circumscripțiile are un rol enorm în a influența cine pierde sau câștigă într-o circumscripție anume.

Simulare mandate Senat – alegeri 2004.

	CURS %	MANDATE	% SENAT
PSD	42	56	62,2
ALIANȚA PD - PNL	28	28	31,1
PRM	18	0	0
UDMR	5	6	6,6
Total	100	90	100

Reforma uninominală pură pentru Senat propusă de PSD înseamnă că oricine are majoritatea relativă într-o circumscripție capătă mandatul în Parlament. Al doilea partid care are concentrare teritorială devine proporțional mai mic față de primul, iar al treilea partid dispare. Asta înseamnă că PSD cu doar 42% sau chiar mai puțin la un Senat cu nouăzeci de mandate ar lua circa 62% din ele. UDMR ar mai lua câteva mandate unde are majoritatea, Covasna, Harghita, Tg. Mureș orașul, Satu Mare (rural). În alte regiuni unde există maghiari voturile lor s-ar pierde: la fel cele ale românilor din Covasna-Harghita. Partidul România Mare ar dispărea din Senat. Alianța PNL-PD ar câștiga mandatele din marile orașe și unele capitale de județ și ar ajunge la jumătate din numărul de mandate PSD, deci sub proporția reală, dar nici asta nu e sigur. Pentru că trecerea la votul uninominal presupune desenarea unor circumscripții uninominale. Dintotdeauna și oriunde, desenarea acestora se face de către guvern și tinde să favorizeze puterea. Dar ia imaginați-vă ce înseamnă asta la noi, unde o Constituție cu care eram toți de acord nu a putut trece decât cu fraude și scandaluri! Înseamnă că ne pregătim în 2004, anul în care trebuie să încheiem negocierile cu UE, să fim recombinați după cum ies sondajele! Unii vor desena circumscripții de zor după ultimele sondaje în 2004, iar alții vor protesta pe la ambasade. Frumoasă perspectivă, în anul încheierii negocierilor!

Desigur, situația nu ar fi așa gravă dacă s-ar aplica propunerea ApD (vot uninominal mixt), pentru că acolo jumătate din mandate s-ar distribui totuși proporțional. Partidul cu concentrare teritorială mai mare ar fi oricum și acolo favorizat, dar nu așa de dramatic. Nici România Mare nu ar mai dispărea însă din Senat, cum s-ar întâmpla în cazul votului uninominal pur. Mai prost este că și această propunere se bazează pe desenarea unor circumscripții uninominale. Asta deschide cutia Pandorei și mai departe e limpede că cine va desena aceste circumscripții își va alocă partea leului. Votul preferențial (electoratul poate schimba ordinea pe liste) ar fi fost o soluție, s-ar fi putut aplica pe circumscripțiile actuale. Dar, chiar din sondajele noastre precedente, reiese că numai electoratul cel mai educat și înstărit ar face efortul să diferențieze între candidații unui partid; la sate, ca și azi, s-ar vota tot

cu lista și cu primul pe listă¹. Or, merită să riscăm o reformă electorală numai ca șefii de partide să priceapă să nu mai pună în orașe pe listele electorale politicieni ratați? Nu putem găsi altă cale să le comunicăm acest mesaj?

Finalmente, pentru singurul beneficiu de a elimina din Senat Partidul România Mare are vreun rost să ne jucăm cu sistemul electoral? Părerea noastră este că nu. Pentru că la urma urmei nu contează prea mult cine o să câștige alegerile în 2004, câtă vreme nu le câștigă PRM. Partidele cele mai bine plasate, PSD și Alianța PNL-PD, sînt ambele în favoarea integrării europene.

Important este însă cît de mare va fi opoziția, oricare ar fi ea, reprezentată în Parlament. Pentru că de dimensiunea opoziției depind multe, mai ales controlul capturii statului de către cine e la putere, principala noastră formă de corupție. Avem nevoie de un Parlament echilibrat în care o moțiune de cenzură să facă guvernul să negocieze cu opoziția. Sau de o coaliție largă, în care fiecare parte să o poată controla pe cealaltă. Situația dezechilibrată din urma alegerilor din 2000, cu o opoziție devenită mai slabă tot prin modificări electorale trecute prostește de puterea de atunci, nu a fost favorabilă democrației. Ea a agravat corupția din România, dînd prea mare putere unui singur partid. Or, propunerea PSD de trecere la sistem majoritar la Senat ar diminua drastic opoziția în această Cameră. Cu 62% din mandate cîștigate de PSD alegerile noastre ar fi comparate cu cele recente din Rusia.

S-ar putea obiecta că dacă PSD capătă 62% din mandate cu doar 42% din opțiuni se va forma mai ușor un guvern, deci va acționa avantajul tipic majoritarismului, majoritatea manufacturată. Ea nu e însă necesară, ba ar fi chiar dăunătoare. PSD a format de două ori guverne minoritare care s-au descurcat perfect în Parlament. În Ungaria, Franța sau Germania care au sisteme uninominale fie pure, fie mixte, tot nu reușește un singur partid să formeze guvernul, și atît dreapta cît și stînga recurg la coaliții. Dreapta noastră nu a avut probleme să formeze guvernul în 1996, ci a avut probleme să managerizeze coaliția formată. PSD a încheiat protocoale inteligente în 2001, numai că nu a fost în stare să le respecte. Or, nu există modificare *legislativă* care să ne pună la adăpost de partide egoiste, stupide și fără simțul conservării proprii, ce să mai vorbim de devotamentul lor față de țară. Asemenea partide nu au decît să plătească prețul erorilor lor.

Motivul intervenției noastre de față este însă că România, nu un partid oarecare, ar avea de pierdut dacă alegerile din 2004 produc un Parlament și mai dezechilibrat decît cel de astăzi. Pentru evitarea acestei situații presa, societatea civilă și parlamentarii trebuie să acționeze fiecare după puterile lor. Cu grija să nu stricăm încercînd să dregem.

Alina Mungiu-Pippidi

¹ Vezi sondajul panel din anul 2000 raportat în Alina Mungiu-Pippidi, "Politica după communism", Humanitas, 2002, cap 5, "Votantul român".